

Arbetsmarknadsutskottets yttrande

1978/79:3 y

över propositionen 1978/79:145 om åtgärder för tekoindustrin jämte motioner

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har berett arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen 1978/79:145 och de i anslutning därtill väckta motionerna 1978/79:2244, 1978/79:2257, 1978/79:2258, 1978/79:2302, 1978/79:2303, 1978/79:2429–2431.

Utskottet kommer i sitt yttrande först att ta upp en del allmänna synpunkter på sysselsättningsutvecklingen inom tekoindustrin och går därefter över till bilagan 2 till propositionen som rör det s. k. äldrestödet.

Nedgången i sysselsättningen inom tekoindustrin har under 1970-talet varit utan motstycke. Antalet sysselsatta, som även under 1960-talet minskade kraftigt, har från 1970 nästan halverats och understiger i dag 38 000. Samtidigt är det så att branschen genom sin koncentration fortfarande dominerar industrisysselsättningen på vissa orter. Detta belyses bl. a. av tabellen på s. 16 i propositionen, där dock siffrorna är från 1976. Ett annat utmärkande drag för tekoindustrin är det jämfört med annan industri stora antalet anställda kvinnor. I det hänseendet innehåller f. ö. den nämnda tabellen en felaktig siffra. År 1976 var det totala antalet kvinnor i tekoindustrin 29 729 (62,5 % av samtliga anställda) och inte som uppges 12 940.

I propositionen läggs fram vad som sägs vara en övergripande plan för tekoindustrin budgetåren 1979/80–1981/82. Utgångspunkten är därvid den försörjningsberedskap som kan behövas om en kris av en beräknad längd av tre år skulle uppstå. När det gäller kläder anses i propositionen att produktionskapaciteten knappast riskerar att under den perioden nå under en kritisk nivå utom beträffande strumpor. Man har därvid räknat med att äldrestöd kommer att utgå t. o. m. 1981. Till grund för bedömningen ligger bl. a. en av industriverket gjord prognos om sysselsättningsutvecklingen. Enligt prognosen kommer under perioden 1978–1981 ytterligare bortåt 6 000 arbetstillfällen att försvinna i tekoindustrin.

I propositionen sägs att den faktor som kan motivera att produktionen bibehålls på en viss nivå är hänsynen till försörjningsberedskapen. Samtidigt bestrids att man från industripolitiska och regionalpolitiska utgångspunkter bör göra insatser för att upprätthålla viss produktionsnivå i branschen. De åtgärder av arbetsmarknadspolitiskt slag som satts in har närmast haft till syfte att dra ned takten i strukturomvandlingen för att därigenom underlätta omställningen för personalen.

Utskottet har inte sett som sin uppgift att bedöma propositionen från försörjningsberedskapssynpunkt, men utskottet har inte kunnat undgå att notera att sådana avvägningar bygger på en mängd antaganden av svårbedömbart slag. Även om det skulle vara riktigt att vi ännu inte nått den kritiska nivån för olika varuslag är det otvivelaktigt så att vi ligger mycket nära den nivån för de flesta delbranscher. Med hänsyn härtill och till de nämnda bedömningssvårigheterna framstår propositionens förslag på åtgärdssidan som inte tillräckligt kraftfulla.

Utskottet kan heller inte acceptera resonemanget att man inte skulle anlägga regionalpolitiska skäl för att upprätthålla produktionen och därmed sysselsättningen. Redan den påtalade koncentrationen till vissa regioner och orter gör det självklart att regionalpolitiska hänsyn måste tas. Propositionen innehåller f. ö. en motsättning på denna punkt då det uttalas att man skall kunna sätta in försörjningsberedskapslån av arbetsmarknads- och regionalpolitiska skäl även i fall då man inte nått en ur beredskapssynpunkt kritisk nivå. Utskottet delar denna uppfattning i propositionen och vill allmänt uttala att stödåtgärderna bör ha en sådan storleksordning att man undviker en ytterligare krympning av branschens produktionskapacitet. Regeringen bör därför på nytt överväga vilka medel som lämpligen bör sättas in för att bibehålla branschen på ungefär nuvarande nivå. Sådana överväganden behövs även av det skälet att det s. k. äldrestödet, som utskottet återkommer till, på sikt bör avvecklas och ersättas av någon annan stödform.

Det är också nödvändigt att få fram ett stöd av mera långsiktig karaktär för att öka tilltron till branschens framtid och utvecklingsmöjligheter. Svårigheterna att få ungdomar att utbilda sig i branschen är redan påtagliga, och detta är desto allvarigare som goda yrkeskunskaper är nödvändiga för att bibehålla den höga kvalitet som utmärker svensk tekoproduktion och som resulterat i avsevärda exportframgångar.

Med det anförda ansluter sig utskottet i princip till de synpunkter i fråga om produktionsvolym m. m. som förs fram i partimotionerna 2303 från socialdemokraterna och 2429 från centerpartiet.

Utskottet går härfter över till det i bilaga 2 behandlade s. k. äldrestödet. Denna stödform har haft avgörande betydelse för att branschen trots föreliggande svårigheter har kunnat upprätthålla den nuvarande produktionen och sysselsättningen. Äldrestöd utgår t. o. m. juni månad i år som ett bidrag till företag med 25 kr./tim. för anställda som är över 50 år. Dessutom finns en maximigräns per företag som är satt till 15 % av den totala lönekostnaden. Stödformen, som infördes den 1 juli 1977, var tänkt som en temporär insats, och stödperioderna har därför varit korta men successivt förlängts. Under andra halvåret 1978 utgick stöd till 650 företag, som tillsammans representerar 75 % av sysselsättningen i branschen. Till årsskiftet 1978-1979 har ca 190 milj. kr. utbetalats i bidrag.

I propositionen föreslås nu att bidrag skall utgå på nuvarande nivå även under nästa budgetår. Därefter är tanken att stödet successivt skall avvecklas, om så kan ske utan allvarigare störning för sysselsättningen. För nästa budgetår föreslås att anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder skall förstärkas med 250 milj. kr. för att täcka kostnaderna för äldrestödet.

Utskottet delar uppfattningen att äldrestödet bör finnas kvar t. v. och har inte något att erinra mot anslagsberäkningen för nästa budgetår. När det gäller stödformens framtida användning finns det skäl som talar för en gradvis avveckling. Det är emellertid inte realistiskt att tänka sig att detta är möjligt utan att andra för branschens framtida inriktning bättre avpassade stödformer sätts in, såvida man inte accepterar en ytterligare drastisk nedgång i sysselsättningen. Som tidigare sagts bör regeringen utan dröjsmål ta upp frågan om stödformernas konstruktion. Det är angeläget att politiken får en sådan inriktning att man inom branschen kan göra framtidsbedömningar för längre perioder än som f. n. är möjligt.

Med det anförda har utskottet i praktiken tillgodosett de synpunkter på äldrestödet för de närmaste åren som förs fram i partimotionerna från socialdemokraterna (2303) och centern (2429) samt i motionen 2430 av Erik Hovhammar m. fl. (m).

Utskottet tar till sist upp frågor som rör villkoren för äldrestödet. F. n. gäller att bidrag utgår endast under förutsättning att företaget inte varslar personal om uppsägning eller permittering. Dispens har i en del fall medgivits från detta krav för att möjliggöra rationaliseringar som är önskvärda från industri- och försörjningsberedskapspolitiska utgångspunkter. Med hänsyn till den föreslagna förlängningen av äldrestödet förutses i propositionen att det kan bli nödvändigt att vidga dispensmöjligheterna. Det föreslås därför att dispens från varselvillkoret även skall kunna erhållas i de fall en personalminskning bedöms vara nödvändig för att trygga företagets fortsatta existens även om minskningen inte vidtas som en följd av statsunderstödda rationaliseringsåtgärder. Liksom hittills bör avsteg från varselvillkoret medges endast om det tillstyrks av berörda centrala arbetstagarorganisationer. I propositionen föreslås dessutom att bidragets maximisumma i sådana fall skall sänkas med 5 % till 10 % av företagets totala lönekostnader.

Utskottet tillstyrker de vidgade dispensmöjligheterna. Det får anses naturligt att de fackliga organisationernas inflytande bibehålls på nuvarande sätt. Därmed avstyrks yrkandet på denna punkt i motionen 2430 av Erik Hovhammar m. fl. (m). När det gäller maximinivån för stöd till företag som fått dispens från varselvillkoret kan det vara befogat att i princip gå ned till 10 %. Regeln bör emellertid inte vara absolut. Det bör finnas möjligheter att om särskilda skäl föreligger – t. ex. speciella sysselsättningssvårigheter på den berörda orten – gå upp till 15 % även i dispensfall. Som en förutsättning bör då gälla att de berörda centrala fackliga organisationerna godtagit den högre bidragsnivån. Med det anförda har utskottet tillgodosett yrkandet i center-

partimotionen 2429 beträffande maximiregelns utformning. Även önskemålet i motionen 2430 på denna punkt har i viss mån uppfyllts.

Stockholm den 19 april 1979

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

ELVER JONSSON

Närvarande: Elver Jonsson (fp), Bengt Fagerlund (s), Alf Wennerfors (m), Gördis Hörnlund (s), Allan Gustafsson (c), Erik Johansson i Simrishamn (s), Filip Fridolfsson (m), Ingrid Ludvigsson (s), Arne Fransson (c), Bernt Nilsson (s), tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson (fp), Pär Granstedt (c), Frida Berglund (s) och Rune Johnsson i Mölndal (c).

Avvikande mening

De fackliga organisationernas inflytande över beslut om äldrestöd

Alf Wennerfors (m) och Filip Fridolfsson (m) anför:

De fackliga organisationerna bör ha ett stort inflytande när det gäller att ge dispens från villkoret att äldrestöd inte får lämnas om varsel utfärdats om personalinskränkning. Det är emellertid inte rimligt att inflytandet blir så stort att organisationen får vetorätt, som inte kan överprövas. Ett system av detta slag kan ifrågasättas från både principiella och andra utgångspunkter. Vi ansluter oss på denna punkt till motionen 2430 av Erik Hovhammar m. fl. (m) i vilken yrkas att AMS skall ha det slutliga avgörandet i sin hand. Detsamma bör gälla för den dispensmöjlighet utskottet uttalar sig för när det gäller att bibehålla maximinivån 15 %, då varsel utfärdats.